

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

**«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри**

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 201__ року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за
магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та
управління бізнесом»

на тему: **«Методи оцінки та мінімізації кредитного ризику
ПАТ КБ «ПриватБанку»»**

Виконавець
студентка ЦЗФН
Коцюбенко Валентина Олександрівна

Науковий керівник
к.е.н., доцент
Осипова Марія Михайлівна

ОДЕСА – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ	6
1.1.Визначення сутності банківського та кредитного ризику.....	6
1.2. Сучасні методики аналізу кредитного ризику банку.....	14
1.3. Стратегія управління кредитним ризиком.....	21
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» ТА АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ.....	28
2.1.Організаційно-економічна характеристика ПАТ КБ «ПриватБанк».....	28
2.2. Аналіз основних показників діяльності (продуктів) банку.....	39
2.3 Аналіз ризику діяльності банку.....	51
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	61
3.1. Заходи та застосування економіко-математичного моделювання для мінімізації кредитного ризику.....	61
3.2. Перспективи удосконалення механізму управління основними видами банківських ризиків.....	78
ВИСНОВКИ.....	83
Список використаних джерел.....	86
Додатки.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. Зміни, що відбуваються останнім часом в економіці України, кардинально впливають на напрями і темпи розвитку банківської системи. Але в умовах нестійкої економічної ситуації, що склалась в Україні, ефективність банківської діяльності значною мірою залежить від змін, які відбуваються в зовнішньому середовищі.

Нестабільність фінансових ринків, кризові явища та посткризовий стан фінансової системи характеризуються значним збільшенням частки сумнівної та безнадійної заборгованості, зменшенням реальної вартості банківських активів і як наслідок вилучення значних коштів з обороту для формування резервів на покриття можливих втрат від активних операцій. В таких умовах підвищується необхідність вдосконалення існуючих стратегій щодо виявлення, оцінювання та оптимізації кредитних ризиків. Адже кредитний ризик займає домінуюче місце в системі банківських ризиків і є невід'ємною складовою сукупного банківського ризику. На прибутковість та платоспроможність банку кредитні ризики не тільки негативно впливають, а також породжують інші ризики, які в майбутньому можуть мати масштабний прояв. Тому надзвичайно важливо правильно виявити та оцінити фактори, що впливають на кредитний ризик.

Кредит є однією з найскладніших економічних категорій, дослідження сутності якої займає досить важливе місце в наукових публікаціях і статтях як вітчизняних, так і зарубіжних учених-економістів і практиків. Окрім цього, істотне зростання обсягів кредитування та інвестування, яке супроводжується підвищеними ризиками, порівняно з іншими видами банківської діяльності, та відповідним зниженням дохідності, зумовлює потребу застосування нових підходів, методів та прийомів щодо ефективного управління кредитним портфелем банківської установи, розроблення дієвого механізму кредитного процесу та використання його у практичній діяльності.

Серед вітчизняних вчених, які досліджують проблеми кредитної політики та формування кредитних портфелів банків необхідно відзначити О. Барановського, О. Васюренка [10], О. Гаврилюка, М. Герасимовича, І. Карбівничого [24], О. Кириченка [7], В. Козюка, М. Ковбасюка, В. Лагутіна, О. Лаврушина, А. Мороз, Л. Примостка, К. Раєвського, О. Рогача, М. Савлука, З. Ширінську та інших [14; 16; 25; 40]. Але, як показав огляд економічної літератури, низка питань щодо ефективної кредитної політики та формування кредитного портфелю банку потребують глибшого вивчення.

Варто зазначити, що в банківській сфері ризик є цілком нормальним явищем. Адже, щоб отримати істотний прибуток, потрібно ризикувати, тобто йти на завчасно передбачуваний ризик. Проте під час надання кредиту треба врахувати відповідні умови, використати фактори та критерії, які істотно знижували б ступінь кредитного ризику. Стратегія управління ризиком повинна поєднувати внутрішньобанківську діяльність із механізмами з боку Національного банку України та інших державних структур.

Метою дослідження є розкриття сутності кредитних ризиків, методів мінімізації та управління ними, а також висвітлення системи мінімізації кредитних ризиків ПАТ КБ «ПриватБанк».

Завдання дослідження. Поставлена задача обумовила необхідність вирішення ряду взаємозалежних завдань:

- розкрити економічну сутність такого поняття як „кредитний ризик”;
- визначити сучасні методики аналізу кредитного ризику банку;
- дослідити внутрішнє та зовнішнє середовище функціонування банку;
- напрацювати рекомендації щодо удосконалювання системи захисту та мінімізації від кредитного ризику в досліджуваній банківській установі.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є методи оцінки, системи захисту та мінімізації від кредитного ризику ПАТ КБ «ПриватБанк». Теоретичною методологічною основою дипломної роботи являються основні положення і

висновки, сформульовані в наукових фундаментальних працях вітчизняних і закордонних економістів в області теорії банківської справи.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що в роботі зроблена спроба проаналізувати деякі аспекти управління кредитним ризиком ПАТ КБ «ПриватБанк» надати рекомендації з мінімізації ризиків що забезпечить підтримання належного рівня прибутковості і ліквідності банку.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є теоретико-методологічні і прикладні проблеми управління кредитним ризиком банку.

Методи дослідження. При вирішенні поставлених завдань було використано сучасні методи наукових досліджень, зокрема: якісного аналізу і синтезу (для дослідження теоретичних положень рентабельності діяльності банку); порівняльного економічного аналізу (при оцінці стану рентабельності діяльності банку); метод експертних оцінок; абстрактно-логічний, емпіричний (узагальнення та порівняння), рядів динаміки, а також системного підходу до рішення проблем.

Інформаційна база дослідження включає наукові публікації та монографії таких вчених - Верхуша Н. [11], Івасів Б. [21], Ілляшенко С. [22], Лебедева А. [28] та ін., які внесли вагомий внесок у дослідження шляхів зниження кредитних ризиків як напряду мінімізації їх негативних впливів, законодавчі й нормативні документи, які регулюють банківську діяльність в Україні, аналітичні огляди, статистичні та методичні матеріали Національного Банку України, а також власні дослідження та розрахунки автора.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконаної кваліфікаційної роботи підготовлена наукова стаття «Методи оцінки та мінімізації кредитного ризику ПАТ КБ «ПриватБанк», яка опублікована у «Науковому віснику Одеського національного економічного університету», №10, 2017 р.

ВИСНОВКИ

1. У результаті проведених досліджень зазначимо, що діяльність банків в сфері кредитування протягом останніх років не є успішною. Банки в свою чергу не можуть пристосуватися до кризового стану, що відбувається в країні та постійної нестабільності політичної сфери.

2. Кредитний ризик є в усіх видах діяльності, де результат залежить віддіяльності контрагента, емітента або позичальника. Він виникає кожного разу, коли банк надає кошти, бере зобов'язання про їх надання, інвестує кошти або іншим чином ризикує ними відповідно до умов реальних чи умовних угод незалежно від того, де відображається операція - на балансі чи поза балансом.

3. Оцінка рентабельності банківської діяльності є одним із найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого ґрунтується на застосуванні методу коефіцієнтів та трендового методу.

4. Методи оцінки кредитних ризиків у рамках процедур, що становлять зміст кредитної роботи банку здійснюють за такими напрямками:

- аналіз платоспроможності позичальника;
- аналіз якості забезпечення позичальником позичкової заборгованості;
- класифікація позикової заборгованості і повноти створюваного резерву на можливі втрати по позиках;
- оцінка можливих наслідків у разі неповернення або несвоєчасного повернення основного боргу і відсотків.

5. Згідно з нормативними документами Національного банку України, управління ризиками – це процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює їх моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків [1].

6. Концепція управління ризиками проявляється в оптимізації співвідношення ризик-прибутковість за рахунок максимізації прибутковості для заданого рівня ризику або мінімізації ризику, необхідного для забезпечення бажаного рівня прибутковості [41, с. 6]. Одним з методів управління кредитним ризиком є лімітування операцій. Система лімітування дозволяє обмежити концентрацію вкладень коштів в активні операції та знизити рівень кредитного ризику.

7. ПАТ КБ «ПриватБанк» (далі - Банк) – найбільший український банк, лідер роздрібного банківського ринку України, орієнтований перш за все на платіжні операції для населення та юридичних осіб усіх форм власності [19]. Банк у своїй діяльності керується Законом України «Про банки та банківську діяльність», Законом України «Про акціонерні товариства», Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок», іншим чинним законодавством України.

8. Найважливішою методологічною проблемою, яку необхідно вирішити ПАТ КБ «ПриватБанк» є створення методики оцінки кредитних ризиків. Для кількісної оцінки впливу кредитного ризику на прибутковість кредитного портфеля пропонуємо ПАТ КБ «Приватбанк» використовувати систему коефіцієнтів.

9. Було проаналізовано показники кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2015-2016 рр., кредити та аванси, що надавав Банк своїм клієнтам.

10. ПАТ КБ «ПриватБанк» намагається вчасно оцінювати і постійно вдосконалювати методику впливу можливих негативних факторів на банк і, як показує результат, стрес-тести - один з дієвих методів оцінки, оскільки його результати дають можливість розробити шляхи зміцнення позицій банку з усіх можливих сценаріїв розвитку подій.

11. З метою захисту своїх інтересів, зменшення рівнів кредитних ризиків в процесі активної діяльності банк керується як нормативними положеннями,

показниками ризику, встановленим інструктивних документів, так і власними критеріями оцінки ймовірно ризиків, методами та заходами щодо їх зниження, які відображаються в кредитній політиці банків.

12. Таким чином управління кредитними ризиками є необхідною умовою ефективного функціонування банків. Максимізація прибутку, при здійсненні банківських операцій можливо саме при мінімізації втрат від ризиків. Для ефективного управління кредитними ризиками необхідно в свою чергу вибрати оптимальну стратегію роботи банку, оптимізувати систему відстеження ризиків і виробити ефективний механізм захисту банку від ризиків.

13. З метою мінімізації кредитних ризиків вважаю за необхідне рекомендувати ПАТ КБ «ПриватБанк» запровадити систему їх страхування. Оскільки саме воно дозволяє не лише знизити збитки на випадок невиконання вимог.

14. Для адекватного оцінювання та ефективного впливу на чинники кредитних ризиків ПАТ КБ «Приватбанк» вважаємо за доцільне запропонувати їх комплексну класифікацію, яка враховує як природу та специфіку цих факторів, так і можливість мінімізувати їхню негативну дію на результати кредитної діяльності банків.

15. Для врахування впливу факторів на стан кредитного ризику для ПАТ КБ «Приватбанк» доцільно запропонувати застосувати кореляційно-регресійний аналіз, завдяки якому можна розробити відповідну модель.

16. Банк також має забезпечити наявність процедур та заходів щодо попередження стресових ситуацій, викликаних внутрішніми причинами. Банк має здійснювати моніторинг ризиків задля забезпечення обґрунтованого та надійного взаємозв'язку між загальними параметрами його ризиків та капіталом, фінансовими ресурсами і фінансовими результатами (надходженнями) через відповідні механізми контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І. М. Пара-сій-Вергуненко, А. М. Арістова, В. С. Білошапка та ін.; за ред. А. М. Герасимовича. — К. : КНЕУ, 2003. — 599 с.
2. Атамас П.Й. Управлінський облік: 2-ге вид. Навчальний посібник – К.: Центр учбової літератури, 2009 – 440 с.
3. Баліцька В.В. Рентабельність діяльності суб'єктів господарювання України: оцінювання істинних результатів / Баліцька В.В. //Актуальні проблеми економіки - 2012 - №11(137) - с.120-130.
4. Банківські операції/Під. ред. А.М.Мороза. -К.:Лібра, 2000.
5. Банківські послуги, повна інформація про послуги які надає банк [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://banking-services.info/>
6. Банківські ризики [Текст]: навч. посіб. / [Кол. авторів]; під ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Лаврушина і д-ра екон. наук, проф. Н. І. Валенцева. - М .: КНОРУС, 2007. - 232 с. - ISBN 5-85971-602-8.
7. Банківський менеджмент [Текст] / О. А. Кириченко, І. В. Геленко, С. Л. Роголь та ін. За ред. Кириченко О.А. . – К.: Академія, 2013. – 320 с.
8. Білошапка, В. Підвищення ефективності функціонування банків України на основі використання інноваційних банківських технологій та розробки нових банківських послуг і продуктів [Текст] / В. Білошапка, Є. Данилюк // Ринок цінних паперів України. - 2013. – №3/4. - С. 57-66
9. Батракова О. М. Особливості визначення та оцінки достатності капіталу банку / О. М. Батракова [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://nauka.zinet.info/17/batrakova.php>.
10. Васюренко О. В. Інструментарій аналізу в системі кредитного ризик-менеджменту : монограф. [Текст] / О. В. Васюренко, В. Ю. Подчесова. – К.: УБС НБУ, 2010. – 191 с.

11. Верхуша Н. П. Методи мінімізації кредитного ризику банку / Н.П. Верхуша // Вісник Української академії банківської справи : науково-практичний журнал. – 2010. – Вип. № 2(29). – С. 23.
12. Вовк В. Особливості формування конкурентної стратегії банку на ринку банківських послуг // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 9. – С. 20–26.
13. Гарська Т.П. Страхування, як одна із форм забезпечення кредитів // Наукові праці Національного університету біоресурсів України. - 2011. - №9. - С. 34-37.
14. Грищенко Т. В. Проблеми формування та реалізації кредитної політики комерційних банків [Текст] / Т. В. Грищенко, О. А. Падалко // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2005. – №79. – С. 12-15.
15. Грушко В. І. Управління фінансовими ризиками [Текст] / В. І. Грушко, О. І. Пилипченко, Р. В. Пікус. – Київ: Інститут економіки та права «Крок», 2000. – 168 с.
16. Гуцал І. С. Банківське кредитування суб'єктів ринку в трансформаційній економіці України : (питання теорії, методики, практики) : монограф. [Текст] / Гуцал І. С. – К. : ВАТ «БІБЛЬОС», 2001. – 242 с.
17. Дзюблюк О. В. Проблеми забезпечення ефективного функціонування банківської системи в перехідній економіці [Текст] / О. В. Дзюблюк // Вісник Національного банку України. – 2015. – №3. – С. 30-45.
18. Жук О.І. Основні показники аналізу ефективності маркетингових інвестицій / Жук О.І. // Вісник "Економіка. Проблеми економічного становлення" - 2013 - №3 - с.44 – 50
19. Засадна Х. О. Про захист послуг Інтернет-банкінгу // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – Вип. 3. – С. 225–229.

20. Звірько Г.П., Методичні підходи щодо аналізу прибутковості господарської діяльності суб'єкта господарювання / Звірько Г.П. // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Розділ «Технічний прогрес та ефективність виробництва» 2011, №7 - с.28 – 36.

21. Івасів Б. / Економічний зміст та форми страхування кредитів // Б. Івасів, М. Кланків // Вісник НБУ. – 2008. – Вип. №7. - С. 62.

22. Ілляшенко С. / Кредитні ризики та створення резервів для їх покриття // С. Ілляшенко // Вісник НБУ. – 2009. – Вип. №6. - С. 38.

23. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні // Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368.

24. Карбівничий І. В. Теоретичні аспекти формування кредитної політики банку [Електронний ресурс] /І. В. Карбівничий. – Режим доступу http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/4550/1/MBK_2006_55.pdf

25. Квасній М. М. Інтеграція методів моделювання для прогнозування якості кредитного портфелю банку [Текст] / М. М. Квасній // Актуальні проблеми економіки : Науковий економічний журнал. – 2014. – № 4(154). – С. 387-393.

26. Ковальов В.В. Фінансовий аналіз: Управління капіталом. Вибір інвестицій. Аналіз звітності. - 2-е вид. перераб. І доп. -М.: "Фінанси і статистика", 1997, -512 с.

27. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринковому умовах. Київ: Видавництво Європейського університету, 2003 285 с.

28. Лебедева А. М. Методичні аспекти аналізу рентабельності діяльності підприємства / Лебедева А. М. // Вісник ОНУ ім.І.І.Мечникова - 2012 - Т.17 Вип.3-4 - с.29 – 36

29.Макеєва І.В. Сутнісна Характеристика поняття «фінансова стійкість» та її основні параметри / І. В. Макеєва [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/NPM_2006/Economics/7_makeeva.doc.htm.

30. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» : Постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>

31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39). Фінансові інструменти: визнання та оцінка IASB; Стандарт, Міжнародний документ № 929_015 від 01.01.2012, остання редакція від 17.10.2013 р.

32. Міщенко В.І. Банківські операції: Підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренева. — 2-е вид., переробл. і доп. — К. : Знання, 2007. — С.155 —175.Б

33. Наумов Д. О. Класифікація ризиків у міжнародній практиці / Д.О. Наумов // Економіка та держава. – 2007. – № 1. – С. 38–40.

34. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807.

35. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aub.org.ua>.

36. Офіційний сайт інформаційного агентства «Уніан». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economics.unian.net>.

37. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>. – Назва з екрана.

38. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. Посібник для самост. вивч. дисц. / І. М. Парасій-Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2003.

39. Пасічник І. Трансформація каналів продажу банківських послуг у контексті забезпечення конкурентоспроможності банків [Текст] / І. Пасічник, К. Базадзе // Вісник Національного банку України. - 2014. – №10. - С. 28-33.

40. Пересада О. А. Кредитування міжнародними фінансово-кредитними установами українських підприємств [Текст] / Пересада О. А. – К. : Лібра, 2001. – 126 с.

41. Політика банківської групи ПриватБанк в галузі управління ризиками: Наказ № СП-2015-6581897 від 02.03.2015 року [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://static.privatbank.ua/files/data/pol_risk_site.pdf

42. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затверджене постановою Правління Національного банку України від 25 січня 2012 року № 23 (зі змінами). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>

43. Про банки і банківську діяльність // Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III.

44. Проблеми управління банківськими і корпоративними ризиками: Науковий альманах фундаментальних і прикладних досліджень / Под ред.

Л.Н. Красавиной. - М .: Фінанси і статистика, 2005.

45. Про розмір регулятивного капіталу банку // Лист НБУ від 14.10.2008 № 47-412/1061-13829.

46. Річна фінансова звітність ПАТ «Приватбанк» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.privatbank.ua>.

47. Річні звіти ПАТ КБ «Приватбанк» за 2011–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// old.privatbank. ua](http://old.privatbank.ua).

48. Результати стрес-тестів для українських банків з іноземним капіталом: [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://dengi.ua/news/66318_Ukrainskie_banki_vyderzhali_stress-testy.html

49. Рекомендації щодо роботи банків з позичальниками – фізичними особами, які мають заборгованість за споживчими кредитами та потрапили в скрутне фінансове становище» : схвалені постановою Правління Національного банку України від 06.08.2009 р. № 461.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>

50. Руда Р.В. Аналіз ефективної діяльності підприємства: необхідність та методика / Руда Р.В. // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу - № 4 (20) - 2012 - с. 109-111.

51. Самуэльсон П.Э. Микроэкономика / пер. с англ. О.Л. Пелявского. - М.: Вильямс, 2009. - 752 с.

52. Сидоренко, В.А. Кредитна політика як чинник підвищення конкурентних переваг національної економіки [Текст] / В.А. Сидоренко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2009. - №1. – С.259-265.

53. Танцюра М.Ю. Стратегія забезпечення рентабельності підприємства / Танцюра М.Ю., Шихмамбетова Д.Л. // Економіка Крима - 2012 г. - №2(39) - с. 113 – 116.

54. Чуб П. Теорія нетрадиційного управління кредитним портфелем комерційного банку [Текст] / П. Чуб // Вісник Національного банку України. – 2002. – № 1. – С. 20–23.

55. Фінансова звітність Публічного Акціонерного Товариства КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://privatbank.ua/about/fnansovaja-otchetnost/>

55. Шалига Т. С. Розвиток дистанційних банківських послуг як показник модернізації елементів національної банківської системи // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 2 (29). – С. 95.

56. Шевченко, Р.І. Кредитування і контроль [Текст] : навч. посіб. /Р.І.Шевченко. - К.: КНЕУ, 2002.- 183 с.- ISBN 966-574-316-3.

57. Шумило, І. Теоретичні і практичні аспекти аналізу стану фінансової системи економіки [Текст] / І. Шумило, В. Міщенко, Р. Лисенко // Вісник Національного банку України. – 2006. – №3. – С. 6–11.